

COVID-19

**LA INTERVENCIÓ SINDICAL DAVANT L'EXPOSICIÓ A
TEMPERATURES EXCESSIVES EN ÈPOCA COVID-19**

CCOO de Catalunya

15 de juliol de 2020

1. INTRODUCCIÓ

Les **condicions ambientals** dels llocs de treball, com la temperatura, la radiació, la humitat i la velocitat del aire, juntament amb el grau d'activitat de la feina i la roba que es porti, poden originar situacions de risc per a la salut dels treballadors i treballadores. Per aquest motiu, el Reial Decret 486/1997 estableix amb caràcter general que aquestes condicions ambientals no han de suposar un risc per a les persones treballadores i que, en la mesura que sigui possible, tampoc han de constituir una font de incomoditat o molèstia, establint que s'han d'evitar les temperatures i les humitats extremes, els canvis bruscos de temperatura, els corrents d'aire molestos o la irradiació excessiva.

Per tant, la intervenció sindical davant de situacions de fred o de calor ha d'estar focalitzada tant a garantir un ambient de treball confortable com a protegir la salut davant situacions extremes.

Actualment ens trobem davant una situació extraordinària que afegeix un element més a l'hora de concretar les mesures preventives i organitzatives davant l'exposició a altes temperatures. L'ús de les mascaretes com a element de protecció davant l'exposició a agents biològics i altres mesures front la COVID-19, poden provocar un augment de l'exposició a situacions de calor.

Sense anar més lluny, l'Organització Mundial de la Salut (OMS) recomana als països que aquest 2020 desenvolupin i implementin plans d'acció per la salut tèrmica. Aquests plans han de fixar-se com a objectiu prevenir, reaccionar i contenir els riscos per la salut relacionats amb la calor, incorporant mesures de prevenció i mesures d'emergència. Per aquest any, en particular, es recomana revisar i adaptar els plans d'acció existents tenint en consideració les mesures sanitàries vigents per tal de prevenir la transmissió de la COVID-19.

En aquest sentit, i seguint les recomanacions de les Autoritats Sanitàries, entenem que les mesures preventives acordades en el passat per als períodes d'estiu i hivern haurien de ser **revisades i acordades amb la Representació Legal de les persones Treballadors (RLT)**, ja que es poden donar sinergies o situacions antagòniques entre alguna d'aquestes mesures per prevenir l'exposició tèrmica i les mesures implementades per la COVID-19. En aquest document donem pautes de negociació i acord en el si de les vostres empreses.

Les mesures implantades front la COVID-19 poden augmentar l'especial sensibilitat de les persones treballadores i els riscos d'exposició a temperatures inadequades.

Cal que els delegats i delegades de prevenció de CCOO **impulsem acords en les empreses** per a establir protocols d'actuació que integrin les mesures per les dues situacions.

2. CRITERIS PER A LA NEGOCIACIÓ I L'ACCIÓ SINDICAL

Com ja hem comentat, el **discomfort tèrmic** i l'**estrès tèrmic**¹ per calor o fred són dues situacions diferenciades per les quals serà necessari elaborar una **estratègia sindical** en els centres de treball, seguint una sèrie de passos per tal de poder assolir l'objectiu d'evitar l'exposició de les persones treballadores en funció de quina sigui la problemàtica.

Discomfort Tèrmic	Estrès Tèrmic
Sensació de calor o fred que no depèn únicament de la temperatura, sinó també d'altres paràmetres, com la humitat, velocitat, renovació de l'aire, focus de calor, falta d'apantallament de fonts d'emissió de calor, etc.	Exposició a condicions ambientals extremes que suposen una acumulació excessiva de calor o fred en el cos, i que pot generar danys immediats a la salut de les persones treballadores, com lipotímies, problemes cardíacs, hipotèrmia, o fins i tot la mort.
Les condicions mínimes dels llocs de treball estan recollides de l'Annex III del RD 486/1997 les quals, malgrat es compleixin, no han de donar lloc a la incomoditat.	S'ha d'avaluar en relació diferents normatives UNE (treballs en cambres frigorífiques, mètode WBGT, índex de sudoració requerida, etc.)

En tots dos casos, l'avaluació de riscos és una obligatorietat per part de l'empresari o empresària, en els termes indicats en l'article 16 de la Llei de Prevenció de Riscos Laborals (LPRL) i seguint les indicacions establertes en l'article 5.3 del Reglament dels Serveis de Prevenció (RSP), amb la deguda **consulta prèvia i participació** per part dels delegats i delegades de prevenció. Ara bé, quan es tracti d'una situació d'estrès tèrmic s'haurà de realitzar des de l'especialitat preventiva d'higiene industrial, mentre que en el cas del discomfort es farà, generalment, des de l'especialitat d'ergonomia².

Tanmateix, abans de sol·licitar una avaluació per discomfort o estrès tèrmic, caldrà tenir en compte les diferents condicions de treball, com ara les diferents tasques que es realitzen, els diferents equips i/o roba de treball que s'utilitzen, si existeixen persones especialment sensibles al risc o dones embarassades, etc.

Tal i com assenyalem en el fullet informatiu [Pla de prevenció, avaluacions de riscos i els serveis de prevenció](#), la consideració d'aquests elements en conjunt és un fet que a la llarga resulta clau a l'hora de dissenyar una estratègia sindical i obtenir-se'n els objectius que ens haguem fixat.

D'altra manera, podem obtenir un informe tècnic d'avaluació de riscos que conclouï que permeti a la Direcció de l'empresa justificar la no implementació de mesures tècniques i/o

¹ Per a més informació sobre temperatura i riscos laborals, pots consultar aquest [díptic](#).

² Per a més informació sobre l'avaluació de riscos en relació a temperatures, pots consultar aquest [full informatiu](#).

organitzatives en els llocs o espais de treball avaluats, sota l'excusa que no existeix estrès tèrmic ni discomfort.

Llavors arribem a conclusions diverses com ara: el mètode aplicat per l'avaluació no era el correcte, hem demanat una avaluació d'estrès tèrmic quan en realitat existeix una situació de discomfort, la jornada en la qual es varen prendre les mesures no feia tant de fred o de calor, els aparells no estaven calibrats, no s'han considerat totes les tasques que es realitzen en cada lloc de treball, etc.

Tot plegat és el resultat d'una incorrecta estratègia sindical a l'hora d'avaluar la situació. Amb la finalitat d'evitar que això succeeixi, haurem de seguir els següents passos:

1. Recopilar tota la **informació i documentació** relativa a:
 - a. Els focus o punts de calor/fred de les nostres instal·lacions i generar un mapa de calor o fred;
 - b. Descripció completa dels llocs de treball, considerant les tasques que es realitzen, horaris, equips i roba de treball, etc.
 - c. Incidents o accidents derivats d'aquestes condicions de treball, distribució de la plantilla en els diferents llocs o àrees de treball, informes epidemiològics referents a la vigilància de la salut, estadístiques d'absentisme laboral, etc.
 - d. Opinió de les persones treballadores en relació a les condicions de treball.
 - e. Sol·licitar còpia íntegra de la documentació sobre les característiques dels sistemes de calefacció o refrigeració, etc.
2. Elaborar una estratègia sindical a **curt, mitjà i llarg termini**, en l'àmbit de la Secció Sindical o de la representació de CCOO en el Comitè d'Empresa, una vegada analitzada tota aquesta documentació, definint objectius, mitjans i actuacions sindicals a realitzar i en quin ordre es realitzaran.

Alguns elements claus per construir la nostra proposta seran:

- ✓ Tenir molt present que haurem d'**integrar les mesures preventives** contra la COVID-19 en aquelles adreçades a mitigar els efectes de les temperatures extremes o incòmodes.

Per tant, haurem de valorar les conseqüències que poden tenir sobre l'exposició a riscos per temperatura, mesures com, per exemple, l'ús continuat de mascareta o d'altres Equips de Protecció Individual (EPIs), la utilització de gel hidroalcohòlic, els torns establerts per evitar aglomeracions de persones treballadores a l'entrada o sortida, l'ús dels sistemes de refrigeració i de renovació d'aire, etc.
- ✓ Cal tenir molt ben identificada la problemàtica, en el sentit de si es tracta d'una situació de discomfort o d'un risc per exposició a temperatures extremes.

En cas de dubte, la nostra proposta ha de partir sempre d'una situació de discomfort. És a dir, abans de proposar l'avaluació d'estrès tèrmic, s'hauria d'avaluar prèviament el compliment dels valors ambientals establerts en l'annex III del RD 486/1997 i l'absència d'incomoditats o molèsties per les persones treballadores.

En aquest sentit, el mapa de fred i/o calor dels llocs/espais de treball existents que hauríem d'haver elaborat inicialment, segons hem explicat en el punt 1, serà molt útil.

- ✓ En relació a les **mesures front la COVID-19**, les empreses estan obligades a donar compliment a les recomanacions i obligacions establertes per les Autoritats Sanitàries. Continua vigent el [Procediment d'actuació per als Serveis de Prevenció \(SP\) enfront de l'exposició al Coronavirus \(SARS-Cov-2\)](#), i l'obligatorietat d'establir aquestes mesures a través dels [plans interns de continuïtat o contingències enfront del covid-19](#), amb un procés de **negociació i acord** amb la RLT. Això suposa una garantia i un reforç de l'article 36 de la LPRL, pel que fa als drets i facultats dels delegats i delegades de prevenció.

Podeu consultar també la [Guia d'actuació i col·laboració dels serveis de prevenció de riscos laborals \(SPRL\) del Departament de Salut](#) de la Generalitat de Catalunya.

- ✓ A més, en aquelles empreses on hi hagi risc d'exposició a agents biològics serà d'aplicació el RD 664/1997.
- ✓ En el cas de les feines que es realitzen **en l'exterior**, haurem de prestar especial atenció a certes peculiaritats com ara: la duració de la jornada, temps de treball i temps de descans, accés a la ingesta d'aigua, roba de treball, condicions meteorològiques, etc. Que s'hauran de tractar i acordar amb la Direcció de l'empresa amb la finalitat d'evitar cops de calor o hipotèrmies.

3. Una vegada tenim clara la nostra posició i les nostres reivindicacions, cal obrir la negociació en els àmbits d'interlocució corresponents. Com a norma general, introduïrem en l'àmbit del **Comitè de Seguretat i Salut (CSS)** les nostres propostes, en funció dels terminis que hàgim definit.

Cal tenir present també que les possibles mesures organitzatives, especialment en relació a la jornada, que es puguin aplicar per reduir l'exposició al risc per temperatures o davant la COVID-19, haurien de ser negociades en l'àmbit de la Secció Sindical o de Comitè d'Empresa.

Recordeu que:

- ✓ En la situació d'excepcionalitat actual produïda per la COVID-19 pot ser necessari sol·licitar una **reunió extraordinària del CSS** per tractar en exclusiva aquesta temàtica preventiva.
- ✓ El pla de continuïtat o de contingències ha de ser **negociat i acordat** amb la RL.T. Per tant, estem en disposició de negociar i acordar dins de l'àmbit del CSS, Secció Sindical o Comitè d'Empresa, totes aquelles mesures a implementar contra la COVID-19 i, en aquest cas concret, aquelles que de manera directa o indirecta tenen a veure amb la interrelació amb l'exposició a temperatures.
- ✓ Com sempre, caldrà deixar constància en acta de les propostes realitzades, els acords i/o desacords, així com les nostres manifestacions en relació als mateixos.
- ✓ És important que l'acta reculli exactament la nostra proposta, o bé en el seu redactat, o bé com a annex.
- ✓ La situació actual de pandèmia no ha suposat en cap moment una limitació o derogació de la normativa preventiva vigent i d'obligat compliment a l'Estat espanyol i a les Comunitats Autònomes. Així, les empreses venen obligades a col·laborar amb la Salut Pública aplicant les mesures indicades per les Autoritats Sanitàries front la COVID-19 i també a complir amb la LPRL i tota la normativa que la desenvolupa.
- ✓ Especialment, haurem de tenir present que qualsevol **canvi en les condicions de treball introduït** per alguna de les mesures sanitàries, ha de suposar:
 - Una **identificació** dels riscos laborals que poden generar i l'aplicació de les mesures i activitats preventives que siguin necessàries per tal d'**eliminar-los**, seguint els principis indicats en l'article 15 de la LPRL.
 - En cas que això no sigui possible, s'haurà de revisar l'**avaluació de riscos** per a determinar mesures de caràcter tècnic i/o organitzatiu que permetin minimitzar-los, tal i com assenyalava l'article 16 de la LPRL.

Relació entre les mesures COVID-19 i l'exposició a riscos derivats de temperatures:

- ✓ Alguns grups de risc a la COVID-19 són també especialment sensibles a les temperatures inadequades. Recomanem incidir en la vigilància de la salut.
- ✓ L'ús de mascaretes i altres EPI poden augmentar el risc d'exposició en relació a les temperatures.
- ✓ Els dermatòlegs recomanen no utilitzar gel hidroalcohòlic en cas d'exposició al sol.
- ✓ No hi ha conclusions definitives, però alguns experts assenyalen que els tractaments contra la COVID-19 poden augmentar la vulnerabilitat a altes temperatures.

Alguns recursos per la nostra acció sindical:

- Exercir les funcions i drets d'**informació, consulta i participació** que la LPRL concedeix als delegats i delegades de prevenció.
- Podem **consultar al servei de prevenció** en cas que sigui necessari, en base al rol d'assessor de les parts que li atorga la LPRL. La falta de resposta per la seva part, pot ser base suficient per emprendre altres accions.
- Si l'empresa no accepta les nostres propostes, sol·licitarem que aquesta negativa sigui raonada i motivada, tal i com s'estableix en l'article 36.4 de la LPRL.
- En cas de desacord, podem recórrer al **Tribunal Laboral de Catalunya** (TLC) demanant la intervenció de la comissió tècnica de salut laboral.
- En cas d'incompliment o dubtes respecte a l'actuació de l'empresa, es valorarà amb la Federació o Territori de CCOO de Catalunya la possibilitat de **consultar a entitats** de les Administracions Públiques (autoritats sanitàries, Institut Català de Seguretat i Salut, etc.) i/o interposar una **denúncia en la Inspecció de Treball**.

L'ús de mascaretes i/o equips de protecció individual i l'exposició al discomfort tèrmic o estrès per calor.

Actualment la prevenció més eficaç contra la COVID-19 continua sent la **combinació de les mesures** organitzatives (manteniment de la distància social de 1,5 metres), higièniques (neteja i desinfecció), les separacions físiques entre persones (per exemple, pantalles o mampares de metacrilat) i l'ús dels equips de protecció individual quan així ho recomani la valoració del risc realitzada pel Servei de Prevenció, en base al [Procediment de Sanitat](#) i/o al RD 664/1997 en aquelles activitats on el risc biològic està present.

Quan les mascaretes o els EPIs siguin una mesura a implementar davant del coronavirus, hem de velar perquè no generin riscos afegits i derivin, per exemple, en problemes dermatològics o d'exposició a altes temperatures.

En aquest sentit, haurem d'**engegar els mecanismes** que hem comentat i **que preveu la LPRL davant de canvis en les condicions de treball** (identificació dels riscos, eliminació o avaluació dels mateixos i establiment de mesures preventives), així com la vigilància de la salut per les persones especialment sensibles a aquests riscos.

Alguns elements als quals haurem d'estar atents davant de temperatures elevades i l'ús de mascaretes o EPIs seran:

- ✓ El seu temps d'ús. Si la mascareta s'implementa com a EPI, s'hauran de consultar les seves característiques en la fitxa tècnica i considerar les possibles incompatibilitats que alguns treballadors o treballadores puguin tenir respecte al seu ús (personal sensible o vulnerable).
- ✓ Augmentar el temps i/o freqüència dels períodes de descans.
- ✓ Sistemes alternatius de refrigeració.
- ✓ Realitzar les activitats de major intensitat i/o aquelles que requereixin d'ús de mascarets o EPIs durant les hores de menys calor del dia.
- ✓ Control de la temperatura i la humitat, etc.

Supòsits de ventilació, refrigeració i renovació d'aire

L'evidència que la COVID-19 es pugi transmetre per l'aire amb aerosols inferiors a 5 micres transportats per fluxos d'aire o per conductes d'aire dels sistemes de climatització va agafant força, i l'OMS ha confirmat recentment aquesta possibilitat, assenyalant que s'incrementa la probabilitat de contagi en llocs tancats, mal ventilats i amb aglomeracions de persones.

Per tant, cal aplicar el principi de màxima precaució i mesures preventives en relació als sistemes de climatització. Algunes recomanacions a seguir són:

- ✓ Es recomana no modificar les indicacions existents en relació a temperatura i humitat. En tot cas, caldrà garantir que es compleixen els valors mínims establerts en l'annex III del RD 486/1997.
- ✓ Cal estudiar les instal·lacions de climatització i adequar el seu funcionament perquè actuïn com una mesura més de prevenció contra el contagi, de manera que ajudin a evitar que els virus que poguessin estar en gotes o partícules en suspensió afectin a les persones treballadores, transmetent-los la infecció.
- ✓ S'ha demostrat que el risc de contagi de la COVID-19 per via aèria a l'interior dels edificis és més elevat quan existeix poca ventilació (entrada i sortida d'aire). És necessari que l'**aportació d'aire exterior** sigui sempre el màxim que permeti el sistema. Es recomana un mínim de 12,5 litres per segon i persona, o 20 litres/s i persona, en recintes on la qualitat d'aire ha de ser molt bona, com a hospitals, llars d'infants, etc., o bé on hi hagi persones especialment sensibles o amb elevada densitat d'ocupació.

Per tant, la ventilació o renovació d'aire és necessària sempre, però cal tenir present que la ventilació natural (obrint finestres o portes) no és fiable en quant al volum d'aire renovat. És adir, per garantir la renovació mínima recomanada caldrà disposar d'unitats de tractament específiques d'aire exterior.

En aquest sentit cal distingir entre els diferents sistemes de climatització:

- Fan-Coils o Ventilconvectors: son equips d'aigua-aire formats, de manera general, per una bateria o bescanviador de fred o calor (coil) i un ventilador (fan). Refreden o escalfen l'aire però no generen ventilació, és a dir, no produeixen una renovació d'aire aportant de l'exterior
- Splits: sistema format per una unitat situada a l'exterior de l'edifici, que és la que expulsa l'aire calent, i una altra a l'interior, que distribueix l'aire fred als espais. Les versions multisplit permeten connectar més d'una unitat interior per cada unitat exterior. Si disposa de bomba de calor, també pot escalfar l'aire.
Aquest sistema no proporciona ventilació ni aportació d'aire exterior. Tampoc fa un tractament de l'aire interior ni de la humitat.
- Sistemes de ventilació mecànica, generalment centralitzats. Es caracteritzen per disposar de diferents reixetes al llarg dels espais de l'edifici, unes serviran per aportar caudal d'aire captat de l'exterior i refrigerat o escalfat, i les altres per expulsar l'aire interior mitjançant un extractor. Aquests sistemes permeten, per tant, la renovació d'aire.

Per a assegurar el valor mínim de renovació d'aire recomanat (en cas que el sistema actual de l'edifici no el garanteixi) només es pot fer dues coses: augmentar la ventilació o reduir l'ocupació.

Per tant, i segons les recomanacions anteriors, en la mesura que sigui possible no hauríem d'admetre sistemes de recirculació d'aire, que no permeten una ventilació adequada i hauríem d'optar per la ventilació mecànica centralitzada.

En cas que l'empresa no vulgui realitzar cap acció en aquest sentit, és possible que s'hagi de recalculer l'ocupació màxima dels espais sobre la base de la ventilació per ocupant.

- ✓ En cas que l'empresa decideixi aturar els sistemes de refrigeració que no aporten ventilació exterior per tal d'evitar possibles contagis per COVID-19, haurem d'acordar altres mesures per garantir la salut de les persones treballadores i els valors mínims establerts per les condicions ambientals, o mesures de temps de treball i descans i d'ús màxim de mascaretes o d'altres equips de protecció individual.
- ✓ Cal tenir present també la possible transmissió fecal-oral, sifons sempre amb aigua, descàrrega cisterna WC amb tapa abaixada i extracció d'aire en WC sempre funcionant.
- ✓ Els filtres d'aire de les climatitzacions no eliminen els virus però sí que poden ajudar a limitar-ne la propagació.
- ✓ Cal fer un manteniment adequat i neteja i desinfecció dels equips de tractament d'aire (norma UNE 100012. Higienització de sistemes de climatització) utilitzant [productes virucides autoritzats](#) per Sanitat.

Algunes informacions útils en relació al manteniment, ús i inspecció de les instal·lacions fixes de climatització, regulades en el RD 1027/2007, de 20 de juliol, pel qual s'aprova el Reglament d'Instal·lacions Tèrmiques en els Edificis (RITE):

- S'obliga a incorporar al Llibre de l'Edifici el manual d'ús i manteniment de la instal·lació tèrmica executada a l'edifici.
- El titular de les instal·lacions tèrmiques és responsable que es mantinguin en bon estat de funcionament; per tant, haurà d'assegurar-se que es realitzen les operacions de manteniment corresponents segons la mena d'instal·lació tèrmica. Per a això, haurà de subscriure un contracte de manteniment, segons el tipus d'instal·lació, amb una empresa mantenidora habilitada, tret que assumeixi el manteniment de les seves pròpies instal·lacions amb personal de plantilla.
- El manual estableix les operacions de manteniment preventiu i la periodicitat a les quals han de ser sotmeses les instal·lacions, a més de les establertes en la Instrucció Tècnica IT 3 "Manteniment i ús" del RITE.
- Les periodicitats de les operacions de manteniment seran entre 1 i 2 anys segons l'ús de l'edifici, el tipus d'aparells i la potència nominal.
- A més d'aquest manteniment, l'empresa mantenidora ha de realitzar una inspecció, anàlisi i avaluació mensual o trimestral del rendiment dels equips generadors de calor i fred en funció de la seva potència tèrmica nominal instal·lada, mesurant i registrant els valors.
- El titular de la instal·lació tèrmica és responsable que s'inspeccioni periòdicament al llarg de la seva vida útil. Aquestes inspeccions poden ser realitzades per organismes, entitats de control acreditades per a aquest camp reglamentari o tècnics independents qualificats i acreditats per l'òrgan competent de la comunitat autònoma, triats pel titular de la instal·lació d'entre els acreditats per a realitzar aquestes funcions.

Per a més informació, podeu consultar [recomanacions tècniques](#) realitzades tant per la [Generalitat](#) com pel [Ministeri de Sanitat](#) en relació a les mesures de ventilació i climatització.

Actuació sindical: ventilació i climatització

- El RD 1215/1997, sobre les disposicions mínimes dels equips de treball, els defineix com qualsevol màquina, aparell, instrument o instal·lació utilitzat en el treball.
- Per tant, en l'exercici de les competències dels delegats i delegades de prevenció haurem de sol·licitar **còpia íntegra del manual d'ús i manteniment** de la instal·lació tèrmica i de tota la documentació referent a les **característiques tècniques dels equips** que la componen, el **registre de manteniment** i canvi de filtres, procediments d'obertura i apagament dels sistemes, etc.
- En cas que l'empresa decideixi aturar els sistemes de refrigeració que no aporten renovació d'aire, s'haurà de realitzar una avaluació de riscos de les condicions ambientals resultants i haurem d'acordar altres mesures per garantir la salut de les persones treballadores i els valors mínims establerts, mesures de temps de treball i descans i d'ús màxim de mascaretes o d'altres equips de protecció individual.
- Construir la nostra proposta tenint en compte la resta de mesures acordades dins del [pla preventiu o de contingències](#) intern enfront la COVID-19, així com l'efecte que poden tenir en l'exposició a temperatures inadequades.
- Incloure en el CSS les nostres propostes al respecte. Si cal, convocar una reunió extraordinària.
- Cal tenir present la possibilitat de paralitzar l'activitat per una situació de risc greu i imminent per estrès tèrmic.

Posa't en contacte amb la teva Federació o Territori de CCOO Catalunya per a un assessorament més detallat.